

Asia: VN/13749/2025

Espoon lausunto lausuntopyyntöön luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Espoon lausunto (kohta 11):

Hallituksen esitys hyvinvointialueiden rahoituksen muutoksiksi on kokonaisuutena epäoikeudenmukainen. Se kohtelee kasvavia alueita epäedullisesti ja vähentää luottamusta rahoitusmallin ennakoitavuuteen ja tasapuolisuuteen, jotka ovat olleet keskeisiä talouden tasapainottamisen edellytyksiä. Alueita ei tulisi esitetyn mukaisesti rangaista jo toteuttamistaan sopeuttamistoimista.

Esitys sisältää kaksi laajaa kokonaisuutta: ensin hallitusohjelman mukaisen 390 miljoonan euron säästön hyvinvointialueille ja sen lisäksi merkittävän rahoituksen siirron Uudeltamaalta muualle Suomeen.

Valtakunnallisen säästötavoitteen taustalla oleva julkisen talouden tilanne on synkkä. Tämän valossa hallitusohjelman mukaiset säästöt ovat rajut, mutta ymmärrettävät ja niiden kohdennus alueille on pääosin tehty hyväksyttävästi, eli suhteessa rahoitukseen. Sen sijaan rahoituksen siirto alueiden välillä on tarkoitushakuinen, heikosti perusteltu ja vaikutuksiltaan ongelmallinen. Se rankaisee talouttaan tasapainottavia alueita ja murentaa rahoitusmallin uskottavuutta.

Esitetty rahoituksen siirto ei ole oikeudenmukainen, ja Uudellamaalla vaikutukset ovat kaikkein voimakkaimmat. Uudellamaalla leikkaus olisi 3,0 prosenttia rahoituksesta, kun se muualla maassa olisi vain 1,0 prosentti. Aukasperustaisesti laskettuna Länsi-Uudenmaalle esitetty leikkaus tarkoittaa 103 euroa ja Etelä-Savolle 31 euroa asukasta kohden. Uudenmaan rahoitus on jo ennen esitettyjä muutoksia maan matalimpia, mutta samalla alueella palvelutarpeen kasvu ja väestönkasvu ovat nopeimpia. Esitetty leikkaus on erityisesti heikennys lasten ja nuorten palveluihin.

Uudellamaalla väestö kasvaa vuosittain maan keskimäärää nopeammin, ja kasvu kohdistuu erityisesti suuriin kaupunkiseutuihin kuten Espooseen, jossa kasvu perustuu erityisesti lasten ja nuorten määrän kasvuun. Samalla väestön ikääntyminen ja palvelutarpeen monimuotoistuminen etenevät nopeasti. Palvelutarpeen kasvu ja rahoituksen rakenteellinen niukkuus ovat yhtä aikaa läsnä, mikä tekee ehdotetuista lisäleikkauksista erityisen hankalia kasvaville alueille. Myös vieraskielisyys tuo omat kustannustekijänsä, ja Espoon asukkaista jo 25 % puhuu äidinkielenään muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia. Väestönkasvu yhdistettynä vieraskielisyyden voimakkaaseen kasvuun vaikeuttaa palveluiden järjestämistä tavalla, jota esitys entisestään kärjistää.

Hyvinvointialueiden talouden erot eivät ole rakenteellisia, vaan ne johtuvat ennen kaikkea eritahtisesta sopeuttamisesta. Siksi rahoitusmalliin ei tule tehdä nopeita, laajamittaisia muutoksia etenäkään tässä vaiheessa. Säästötoimet tulee kohdentaa tasaisesti, ei Helsinkiä ja Uudenmaan hyvinvointialueita painottaen.

Tarvetekijöihin esitettävät poliittiset muutokset tulee hylätä. Mikäli tarvetekijöitä päivitetään, niiden tulee perustua THL:n esittämälle tutkimukseen perustuvalle mallille, ei erillisille poimintaratkaisuille, jotka muuttaisivat rahoituksen painotuksia keinotekoisesti aluepoliittisin perustein

1. Koko maan rahoituksen tasossa huomioon otettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvuarvio vuosille 2027–2030 (7 § 1 mom.)

Kyseessä on teknisluonteinen SOME-malliin perustuva päivitys.

Espoon lausunto:

Espoolla ei lausuttavaa kohtaan 1

2. Palvelutarpeen kasvun huomioon ottamista koskevat säästötoimenpiteet (7 § 1 mom. ja 36 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvusta ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa huomioon 60 prosenttia vuodesta 2027. Määräaikaisesta 0,2 prosenttiyksikön korotuksesta luovuttaisiin vuodesta 2028.

Espoon lausunto:

Espoon näkemyksen mukaan hallitusohjelman mukaiset säästöt ovat mittavat, mutta julkisen talouden kokonaistilanne huomioon ottaen ymmärrettävät. Säästöjen kohdentaminen laskennallisten määräytymistekijöiden kautta on periaatteellisesti oikea ja johdonmukainen ratkaisu

3. Palvelutarpeen kasvun säästöjen kohdentaminen ja säästökompensaatio (3 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvua koskeva säästö kohdennettaisiin kaikille hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella.

Säästötoimenpiteiden vaikutuksia kompensoitaisiin nostamalla palvelutarpeen määräytymistekijän rahoitusosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentämällä asukasperusteista osuutta vuonna 2028.

Espoon lausunto:

Espoon näkemyksen mukaan säästöjen kohdentaminen hyvinvointialueille laskennallisten määräytymistekijöiden perusteella on periaatteessa perusteltua ja loogista. Tällainen kohdennustapa tukee rahoitusmallin ennustettavuutta, kannustavuutta ja toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua.

Sen sijaan esitetty kompensointimenettely, jossa palvelutarpeen rahoitusosuutta lisätään ja vastaavasti asukasperusteista osuutta vähennetään, on Espoon näkökulmasta keinotekoinen ja vaikutuksiltaan vahingollinen. Se siirtää rahoitusta pois kasvavilta alueilta ja erityisesti pääkaupunkiseudulta, jossa väestönkasvu lisää palvelutarvetta ja kustannuspaineet kasvavat.

Tämänkaltaiset aluepoliittiset pysyvät muutokset heikentävät luottamusta rahoitusmallin johdonmukaisuuteen ja ennustettavuuteen. Ne myös vaikeuttavat kasvavien alueiden mahdollisuuksia vastata väestönkasvusta, monimuotoistumisesta ja palvelutarpeen lisääntymisestä johtuviin rakenteellisiin haasteisiin.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvemallin päivitykset (14 § ja lain liite)

Tarvetekijöiden ja niiden kertoimien taustalla olevissa käyttö- ja kustannustiedoissa otettaisiin huomioon uusimmat tiedot ja nykyisiin tarvetekijöihin tehtäisiin eräitä tarkistuksia, mutta ei toteutettaisi tarvetekijöitä tai tietopoimintoja koskevia merkittäviä laajennuksia. Yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamista rahoituksessa rajattaisiin osittain.

Espoon lausunto:

Espoon näkemyksen mukaan esitetyt palvelutarvemallin päivitykset ovat valikoivia ja tarkoituksenhakuisia. Ne eivät perustu THL:n tuoreeseen tutkimusnäyttöön, vaan muodostavat kokonaisuuden, jossa rahoitusta siirtyisi pois talouttaan tasapainottaneilta ja kasvavilta alueilta keinotekoisin perustein.

THL julkaisi elokuussa 2025 päivityksen sote-rahoituksen tarvevakiointimalliin, jossa esitetyt kertoimet ennustavat palvelutarvetta ja kustannuksia selvästi nykyistä mallia paremmin. THL:n mallin mukaiset tarvekertoimet lisäisivät Uudenmaan kasvuseutujen rahoitusta, koska ne huomioivat paremmin todellisen palvelutarpeen, väestörakenteen muutokset ja kustannustason.

Hallituksen esityksessä THL:n tutkimustieto jätetään käyttämättä. Sen sijaan tarvetekijöitä muutetaan rajatusti tavalla, joka kääntää vaikutussuunnan negatiiviseksi kasvaville alueille. Rahoitusmallia tulisi kehittää pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja tutkittuun tietoon perustuen, ei aluepoliittisista lähtökohdista.

5. Palvelutarvekertoimien tietopohjan laadun turvaaminen (14 § 3 mom. ja 26 a § 2 mom.)

THL:n tehtävää tarkistaa tietopohjan laatua ja oikeutta korjata rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä selkiytettäisiin. Valtiovarainministeriö voisi rahoituspäätöksessä ottaa huomioon rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä, jotka vaikuttaisivat merkittävästi hyvinvointialuekohtaiseen rahoitukseen.

Espoon lausunto:

Espoo pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden rahoitus perustuu mahdollisimman tarkkaan tietoon. Valtiovarainministeriöllä pitää olla mahdollisuus havainnoida ja poistaa virheiden vaikutus rahoituslaskelmissa.

6. Saaristoisuus rahoituksen määräytymistekijänä (19 §)

Saaristolain määritelmän mukaiselle saaristoiselle hyvinvointialueelle laskettaisiin saaristoisuuskerroin, jonka perusteella määriteltäisiin hyvinvointialueille saaristoisuuden perusteella kohdennettava sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallinen rahoitus.

Espoon lausunto:

Espoolla ei ole lausuttavaa kohtaan 6.

7. Siirtymätasauksien porrastuksen muuttaminen (35 § 2–5 mom.)

Siirtymätasausten porrastusta muutettaisiin sekä siirtymätasausvähennysten että -lisien osalta kymmenellä eurolla asukasta kohden lisää vuosittain vuodesta 2027 siten, että pysyvien siirtymätasausten määrä vähenee noin neljäsosalla vuoden 2030 loppuun mennessä.

Espoon lausunto:

Espoolla ei ole lausuttavaa kohtaan 7

8. Siirtymätasauksia koskeva säästötoimenpide ja sen kohdentaminen (40 §)

Siirtymätasauksista valtion rahoittamasta osuudesta siirrettäisiin hyvinvointialueiden rahoitettavaksi 53 milj. euroa vuonna 2028, 91 milj. euroa vuonna 2029 ja 82 milj. euroa vuodesta 2030. Rahoituksen vähennys kohdistettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuunottamatta niitä siirtymätasauslisää saavia hyvinvointialueita, joilla siirtymätasaus on laskennallisen rahoituksen kehityksen huomioon ottaen tarpeen palvelujen järjestämiseksi riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

Espoon lausunto:

Espoon näkemyksen mukaan siirtymätasauksiin kohdistettavassa säästötoimenpiteessä on merkittäviä ongelmia. Ehdotettu säästö kohdennettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuun ottamatta osaa niistä alueista, jotka saavat siirtymätasauslisää. Tämä johtaa siihen, että osa alueista vapautuu säästövelvoitteesta kokonaan samalla, kun muut joutuvat kantamaan säästövastuun täysimääräisenä.

9. Kommenttinne koskien saariston käsitettä (saaristolain 3 §)

Espoon lausunto:

Espoolla ei ole lausuttavaa kohtaan 9.

10. Kommenttinne koskien saaristoista hyvinvointialuetta (saaristolain 9 a §) sekä siihen liittyvää valtioneuvoston asetusta

Espoon lausunto:

Espoolla ei ole lausuttavaa kohtaan 10.